

Црно сунце, и око њега круг*

Геометрија једне тајне пјесме Милоша Црњанског

*Ко ме то гледа нетремице
кроза све звезде на небу
и све ствари на земљи?*

Садржај

I. О методу, геометрији и "тајној пјесми" Милоша Црњанског	1
II. О плавој звезди, црнеме сунцу и ријечи опходници: извођење лика	Error! Bookmark not defined.
III. О вертикалнеме космосу, двопуте Одисеју и лабуду наде	Error! Bookmark not defined.
Јеромонах Јован (Ђулибрк)	Error! Bookmark not defined.

I. О методу, геометрији и "тајној пјесми" Милоша Црњанског

I.1. О методу аналогије: Фрајова апологија Шпенглера

Пишући 1974. године на позив америчког часописа "Даедалус" о књизи *Der Untergang des Abendlandes* као о "класику којем се враћамо"^[1], Нортроп Фрај (Northrop Frye) је закључио и да се "Шпенглера (Oswald Spengler) (...) више не може презирно одбацити као 'мистичног' или 'ирационалног' само зато што се служи методом аналогије"^[2], јер се "данас много више зна о позитивној улози аналогије у конструктивној мисли него што се опћенито знало 1918".^[3]

Не улазећи у то колико се од 1918. до данас измијенио - у ствари - сам појам "конструктивног", усљед чега ни један рад који се гради стилистичким као што то чини овај не би имао разлога да скрива своју евентуалну мистичку или барем телеолошку заснованост, ипак налазимо да је корист од апологије коју је изрекао аутор *Анатомије критике* вишеструка.

Методом аналогије смо, наине, установили мото овог рада, уводне ријечи *Молитава на језеру* Епископа Охридског и Жичког Николаја Велимировића, првим чланом бинарне јукстапозиције коју с друге стране допуњава наш текст. То нам је било потребно преваходно зато да ободримо телеологију да се сналази сама, тј.: да се отвори над распуклином између уводне реченице и самог рада који више неће морати да се обазире на сопствену "самодовољност" и/или "херметичност". Потом, корист је и у томе што ћемо се аналогијом служити неоптерећени њеним "апокалиптичким" поријеклом и једнако драматичним резултатима што се од ње очекују: то је посебно важно за поглавље у коме ћемо пронађену геометрију примијенити на цјелокупан козмос Милоша Црњанског. Коначно, слободни смо и да се примимо баш Шпенглеровог мишљења о вриједности и улози геометрије.

I. 2. Геометрија као справљање лика: наук о композицији

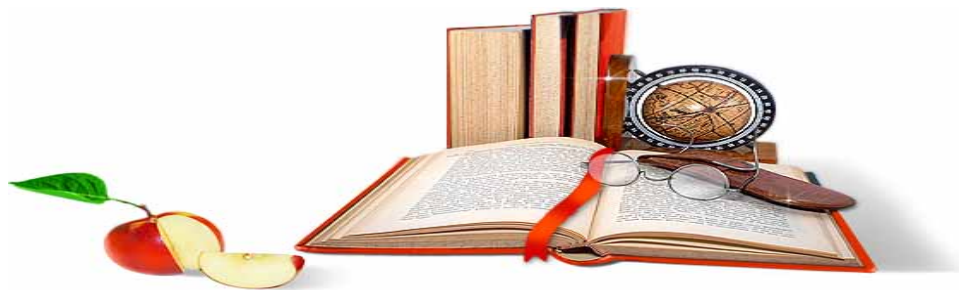
"Конструкција", вели он, "јесте алфа и омега математике: справљање једног појединачног и видљиво присутног лика."^[4] Откуд потиче овако одлучан, рекли бисмо и - крут, а нама тако драгоцјен исказ? Из перспективе у коју је стао Шпенглер не би ли вјерно и минуциозно посвједочио поглед на свијет античког Грка, коме "оно што није било видљиво, није ни постојало"^[5]. Осмотримо ли и ми одатле, видјећемо да принципи који су нам се испрва чинили "крутим" у суштини "проистекли из строгог процеса анализе и избора"^[6] и да "није било ничег крутог у правилима која су примењивана у грчким стиловима"^[7], па тако ни у грчкој математици какву нам документује Шпенглер. Видјећемо, дакле, да је у свему око нас скривен лик и да се врхунска умјетност математичара састоји у томе да те скривене ликове чисте и јасне приведе на свјетло дана.

Признамо ли да наш херменеутички задатак овдје не схватамо нимало другачије него антички математичар свој: да извршимо опит разоткривања скривеног лика пјесме саздане од наслова поглавља *Сеоба* Милоша Црњанског, те да потом наговјестимо да се тај лик дубоко угнијездио у самој оси пишчева козмоса, признаћемо и да ћемо богату стилографску литературу о пјеснику *Стражилова* увести у рад методом описаним и именованим од, опет, писца *Пропаста Запада*: "Начин рада (...), чија сврха није резултат у виду количине него дискусије општих формалних могућности, може се означити као нека врста науке о композицији, блиско сродне музикалној науци о том предмету".^[8]

У вриједност тог метода увјеравају нас и, временски нешто ближа, достигнућа *Математичке поетике* Соломона Маркуса (Solomon Marcus), у којој он потврђује, проширује и/ли охрабрује све наше пређашње претпоставке, изузев, дакако, оних везаних за самог Црњанског. Идући уназад, тј. од музикалне науке о композицији, Маркусу се пјеснички језик "приказује као мрежа структура од којих га неке чине блиском музичком, а друге математичком језику,"^[9] што нас наводи на опрез у употреби стилографске, дескриптивне, грађе јер "што се више спуштамо у поменутој јерархији ("музички, песнички, обични и научни језик"), квантитативне методе уступају место квалитативним".^[10] У поглављу непосредно прије овог, Маркус је изнио и, по њему врхунске, резултате до којих је дошло математичко проучавање поетике: у својим радовима Матила К. Гика (Matila C. Ghyka) "истиче значајну чињеницу да је мера многобројних пропорција које се јављају било у природи, било у најразличитијим уметностима, управо такозвани златни пресек"^[11], што ће Пола Монтела (Paul Montel) понукати да открива даље везе тог броја с пропорцијама које се јављају у разним уметностима. То је, "наставља потом Маркус образлагати могућности саодноса математике (за нас надам се геометрије), музике и језичког умјетничког дела, "можда, један од извора оних дубоких кореспонденција које исказује Бодлер (Charles Baudelaire) у својој познатој песми".^[12]

Иако дефиниција кореспонденције какву, на примјер, даје Дејвид Кристал (David Crystal)^[13] ("(1) Термин којим се означава свака сличност облика међу речима или структурама у сродним језицима"^[13]) својим опсегом надилази опсег аналогije како га одређују Бранко Милановић и Светозар Кољевић ("3. У књижевној критици - разматрање и вредновање неког књижевног дела и појава на основу њихових а., тј. заједничких црта или додирних тачака с неким другим делом, делима или појавама"^[14]) мада је и ужа од оне коју Френсис Фергасон (Francis Ferguson) преузима од Пенидоа (Penido)¹⁵ (а овај од Томе Аквинског) ("На један врло општи начин свака аналогija претпоставља два онтолошка услова: 1. једну реалну множину бића а тиме и једну битну разноликост између тих бића - Монизам је урођени непријатељ Аналогije; 2. у средишту те многострукости и те

GOTOVI SEMINARSKI, DIPLOMSKI I MATURSKI TEKST
RADOVI IZ SVIH OBLASTI, POWERPOINT PREZENTACIJE I DRUGI
EDUKATIVNI MATERIJALI.

WWW.SEMINARSKIRAD.ORG
WWW.MAGISTARSKI.COM
WWW.MATURSKIRADOVI.NET
WWW.MATURSKI.NET

NA NAŠIM SAJTOVIMA MOŽETE PRONAĆI SVE, BILO DA JE TO **[SEMINARSKI](#)**, **[DIPLOMSKI](#)** ILI **[MATURSKI](#)** RAD, POWERPOINT PREZENTACIJA I DRUGI EDUKATIVNI MATERIJAL. ZA RAZLIKU OD OSTALIH MI VAM PRUŽAMO DA POGLEDATE SVAKI RAD, NJEGOV SADRŽAJ I PRVE TRI STRANE TAKO DA MOŽETE TAČNO DA ODABERETE ONO ŠTO VAM U POTPUNOSTI ODGOVARA. U BAZI SE NALAZE **[GOTOVI SEMINARSKI, DIPLOMSKI I MATURSKI RADOVI](#)** KOJE MOŽETE SKINUTI I UZ NJIHOVU POMOĆ NAPRAVITI JEDINSTVEN I UNIKATAN RAD. AKO U **[BAZI](#)** NE NAĐETE RAD KOJI VAM JE POTREBAN, U SVAKOM MOMENTU MOŽETE NARUČITI DA VAM SE IZRADI NOVI, UNIKATAN SEMINARSKI ILI NEKI DRUGI RAD RAD NA LINKU **[IZRADA RADOVA](#)**. PITANJA I ODGOVORE MOŽETE DOBITI NA NAŠEM **[FORUMU](#)** ILI NA **MATURSKIRADOVI.NET@GMAIL.COM**